EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

LAUSUNTO

7.11.2023

Viite: Lakivaliokunta perjantai 10.11.2023 klo 09.15 / HE 63/2023 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TUOMIOISTUIMIEN TURVATARKASTUKSISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Lakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvatarkastuksista tuomioistuimissa annettua lakia siten, että turvatarkastustoimenpiteet voitaisiin kohdistaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien asiakkaisiin silloin, kun näillä viranomaisilla on yhteinen sisäänkäynti tai yhteinen asiakaspalvelualue tuomioistuimen kanssa. Lisäksi ehdotetaan täsmennyksiä turvatarkastajan kelpoisuuteen, turvatarkastajaksi hyväksymiseen ja hyväksymisen peruuttamiseen sekä turvatarkastajana toimivan henkilön virkavastuuseen ja toimivaltaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset turvatarkastajien pukeutumisesta ja turvatarkastajakortista.

Pyydettynä lausuntona totean seuraavan.

Turvatarkastukset yhteisissä toimitiloissa

Tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuteen liittyvät näkökohdat on valtiovarainministeriössä valmistelluissa valtion toimitiloja koskevissa linjauksissa jätetty vähälle huomiolle, vaikka ne puoltaisivat sitä, etteivät esimerkiksi poliisi, syyttäjälaitos tai oikeusaputoimisto toimisi samassa rakennuksessa tuomioistuimen kanssa. Vallan kolmijaon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ulkoisten tunnusmerkkien kannalta ei näytä hyvältä, että edellä mainitut toimijat vaikuttavat oikeustalon asiakkaan näkökulmasta kuuluvan yhteen. Oikeusasiamiehelle tehdyistä kanteluista ilmenee, etteivät tällaiset virheellisiä mielikuvat ole harvinaisia.

Viittaan tältä osin myös apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen 16.8.2021 valtion toimitilastrategian luonnoksesta valtiovarainministeriölle antamaan lausuntoon EOAK/4542/2021, jossa on todettu muun ohella seuraavaa:

> ”Valtiota palkkansa saavat juristit kuten syyttäjät, tuomarit ja julkiset oikeusavustajat saattavat toki Senaatti-kiinteistöjen sivuillakin todetuin tavoin tehdä melko samanlaista työtä – joskus jopa saman konkreettisen jutun parissa. Juuri tästä syystä voi kuitenkin olla perusteltua olla sijoittamatta heitä samoihin työtiloihin. Edes saman tuomioistuinlinjan eri oikeusasteiden tuomareiden ja esittelijöiden ei nähdäkseni tulisi työskennellä samoissa tiloissa. Myöskään valvojan ja valvottavan ei ole sopivaa työskennellä liian lähellä toisiaan.”

Kun valtion tilahallintoa koskevat linjaukset ovat ajaneet oikeudenkäyntien vastapuolia ja muita julkisia toimijoita yhteisiin toimitiloihin, on ymmärrettävää, että virastorakennukseen silloin kuljetaan samasta ulko-ovesta saman turvatarkastuksen kautta siitä huolimatta, että esimerkiksi velkaneuvonnassa asiointiin ei liity samanlaisia turvallisuusuhkia kuin vaikkapa huumausaine- ja väkivaltarikosten käsittelyyn käräjäoikeudessa.

Käytännössä toimitilojen yhteisellä ulko-ovella tuskin voitaisiin toimia niin, että velkaneuvontaan tulevaa asiakasta ei tarkastettaisi, mutta rikosjuttuun tuleva asiakas valikoitaisiin tarkastukseen. Mikään ei myöskään saisi estää velkaneuvonnan asiakasta omien asioidensa hoitamisen jälkeen hetken mielijohteesta pistäytymästä istuntosalissa seuraamassa julkista oikeudenkäyntiä.

Perustuslakivaliokunta on antanut lausunnon PeVL 2/1999 vp turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain (turvatarkastuslaki) säätämiseen johtaneesta hallituksen esityksestä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt turvatarkastusta metallinpaljastinta tai muuta sellaista laitetta käyttäen vain vähäisenä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisena ja tuomioistuinasioinnin osalta perusoikeussuojan kannalta ongelmattomana järjestelynä (ks. oikeasuhtaisuudesta myös PeVL 16/2004 vp s. 5–6 ja PeVM 3/2008 vp s. 4). Perustuslakivaliokunta ei ole kuitenkaan ottanut huomioon sitä, että turvatarkastukseen saattaa liittyä myös esimerkiksi käsilaukussa tai taskussa olleiden henkilökohtaisten lääkkeiden säilöönotto olosuhteissa, jotka eivät välttämättä ainakaan yksityisyyden suojan kannalta ole ongelmattomia[1].

Julkisen vallan on huolehdittava oikeudenkäynnin fyysisestä turvallisuudesta oikeudenkäynnin osapuolten ja tuomioistuimen henkilökunnan vuoksi sekä myös siksi, että yleisön olisi turvallista saapua seuraamaan julkista oikeudenkäyntiä.

Turvatarkastusten taustalla olevaa tarvetta varmistaa oikeudenkäyntien turvallisuus ja häiriöttömyys on sinänsä pidettävä erityisen painavana

[1] Olen vastannut tällaista tapausta koskeneeseen kanteluun 11.5.2011 antamassani ratkaisussa (Dnro 4250/4/09).

perusteena puuttua perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaiseen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Voimassa oleva sääntely täyttää tuomioistuinten osalta myös perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaisen mielivallan kiellon sekä oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Eri asia kuitenkin on, jos turvatarkastusten suorittaminen nyt ulotetaan mihin tahansa asioimiseen oikeushallinnon virastoissa vain sen takia, että julkishallinnon eri toimintoja keskitetään entistä enemmän eri viranomaisten yhteisiin tiloihin.

Tuomioistuimen asiakkaita ei voitane erotella muista saman sisäänkäynnin kautta eri virastoihin tulevista asiakkaista. Lienee myös selvää, ettei henkilö, joka aikoo aiheuttaa häiriötä tuomioistuimessa, välttämättä kysyttäessä ilmoittaisi olevansa tulossa tuomioistuimeen. Käytännössä turvatarkastus siis mitä ilmeisemmin koskisi kaikkia taloon saapuvia kuten hallituksen esityksessä on todettukin nykytilan osalta. Perusoikeuksien kannalta tämä ei olisi ongelmatonta. Oikeudenkäynteihin liittyvät turvallisuusnäkökohdat ja -vaatimukset ovat usein olennaisesti toisenlaisia kuin tavanomaisessa virastoasioinnissa. Tämä ero vaikuttaa nähdäkseni keskeisesti kysymyksessä olevien toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta koskevaan arviointiin.

Säännöskohtaiset perustelut

Turvatarkastuslaki 2 § (Turvatarkastuksesta päättäminen ja turvatarkastuksen kohteet)

Turvatarkastuslain 2 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan oikeustalon turvatarkastuksessa voitaisiin tarkastaa myös muiden oikeushallinnon viranomaisten kuin tuomioistuimien tiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan olevat tavarat silloin, kun viranomaisen tiloihin on yhteinen sisäänkäynti tai yhteinen asiakaspalvelutila tuomioistuimen kanssa.

Pykälä rajattaisiin siis vain oikeushallinnon viranomaisiin, joilla hallituksen esityksen (s. 9) mukaan tarkoitettaisiin tuomioistuimien ohella Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta, valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirin oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoa sekä Rikosseuraamuslaitoksen rikosseuraamuskeskuksen yhdyskuntaseuraamustoimistoa. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 8) on todettu myös, ettei esityksen tavoitteena ole ollut laajentaa turvatarkastuksia kaikkiin oikeushallinnon viranomaisiin, vaan se vaatisi toteutuakseen laajemman lainsäädäntöhankkeen.

Totean, että oikeushallinnon viranomaisiin kuuluvat myös esimerkiksi Tuomioistuinvirasto ja perusteilla olevaan Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastoon kuuluvat viranomaiset, joita olisivat Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI), konkurssiasiamiehen toimisto, kuluttajariitalautakunta, lapsiasiavaltuutetun toimisto, oikeudenkäyntiavustajalautakunta, Onnettomuustutkintakeskus, tasa-arvovaltuutetun toimisto, tiedusteluvalvontavaltuutettu, tietosuojavaltuutetun toimisto, vanhusasiavaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto.

Turvatarkastusten suorittaminen ainakaan kaikkien mainittujen viranomaisten asiakkaille tuskin olisikaan yhtä hyvin perusteltavissa kuin vastaavat toimenpiteet perusteluissa mainituissa viranomaisissa. Ehdotetun säännöksen sanamuoto kattaa kuitenkin yksiselitteisesti kaikki oikeushallinnon viranomaiset. Lain sanamuotoa suppeampien rajausten tekeminen yksinomaan lain perusteluissa ei nähdäkseni ole mahdollista, vaan sen tulee ilmetä lakitekstistä.

Käynnissä olevan myös oikeusministeriön hallinnonalaa koskevan palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksen tavoitteena on luoda yksi yhteinen valtionhallinnon ja Kelan asiakaspalveluverkko vuoteen 2030 mennessä ja tiivistää toimitilojen määrää joulukuussa 2021 hyväksytyn valtion toimitilastrategian mukaisesti. Toimitilastrategian tavoitteena on, että neljännes valtion henkilöstöstä työskentelisi virastojen ja laitosten yhteiskäyttötiloissa vuoteen 2030 mennessä.

Yhteiskäyttötiloissa usean viraston työntekijät työskentelevät samoissa tiloissa hallinnonalan rajat ylittäen. Toisin kuin hallituksen esityksessä on mainittu (s. 5) valtion toimitilastrategiassa ei nähdäkseni ole riittävästi tunnistettu yhteiskäyttöisyyttä rajoittavana tekijänä esimerkiksi toiminnan riippumattomuutta koskevia vaatimuksia. Vaarana onkin, että myös tuomioistuimet joutuvat nykyistä useammin toimimaan samoissa tiloissa myös muiden kuin edellä lueteltujen oikeushallinnon viranomaisten kanssa. Tätä kehityskulkua hallituksen esityksessä ei ole riittävästi arvioitu.

Kuten edellä mainitussa ratkaisussani (Dnro 4250/4/09) ja myös julkisuudessa[2] on todettu, turvatarkastuksessa voi käytännössä olla kysymys myös esimerkiksi tiettyjen lääkkeiden tai muiden päihdyttävien aineiden poistamisesta asiakkaan hallusta. Tulevaisuudessa siis esimerkiksi yhdyskuntaseuraamustoimistoon tai sen yhteydessä toimivaan Kansaneläkelaitoksen toimipisteeseen asioimaan tulevan henkilön bentsodiatsepiinit tai muut vastaavat lääkkeet voitaisiin ottaa talteen virastotalossa asioinnin ajaksi, tai poliisille luovuttamisen jälkeen jopa hävittää (jos niihin ei ole reseptiä), mikäli samoissa tiloissa palveltaisiin myös käräjäoikeuden asiakkaita. Mikäli yhteisissä tiloissa sen sijaan ei olisi tuomioistuimen palvelupistettä tai istuntosalia, vastaavaan menettelyyn ei olisi mahdollisuutta.

Turvatarkastuslain 5 §:n 1 momentin mukaan turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa tuomioistuimeen saapuva tai siellä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavoin.

---

[2] https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009146918.html

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on mukanaan edellä tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi. Turvatarkastuslain 5 §:n 2 momentin mukaan turvatarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine tai aine, jota tarkoitetaan 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun määräyksen nojalla kielletty. Säännöksen 3 momentin mukaan pois otetut esineet ja aineet on luovutettava poliisille tai, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava tarkastetulle henkilölle takaisin hänen poistuessaan tuomioistuimesta.

Käytännössä tuomioistuimen tiloihin tulevan asiakkaan hallusta tavatut alkoholijuomat tai sellaiset lääkkeet ja muut valmisteet, joita voidaan käyttää päihtymistarkoituksessa, voidaan tuomioistuimissa noudatettavan tulkinnan mukaan edellä selostettujen säännösten perusteella ottaa turvatarkastajien haltuun[3]. Kokemukseen perustuen tuomioistuimissa lähdetään siitä, että tällaisten aineiden käytöstä saattaa aiheutua päihtymykseen liittyvää häiriökäyttäytymistä ja siten vaaraa turvallisuudelle ja järjestykselle. Rajanvedot eivät kuitenkaan ole helppoja, koska vaikkapa käsidesiä, liimoja ja erilaisia liuottimia voidaan alkoholin, huumausaineiden ja PKV-lääkkeiden ohella käyttää päihtymistarkoituksessa. Asiakkaita ei tulisi myöskään turvatarkastuksen yhteydessä profiloida ja erotella sen perusteella, kuinka päihdehakuisilta he oikeustaloon saapuessaan näyttävät.

Helsingin käräjäoikeuden 14.3.2019 laaditun turvatarkastussuunnitelman 5 kohdan mukaan pois otettaviin aineisiin ja esineisiin kuuluvat muun muassa:

- ampuma-aseet
- teräaseet
- muut vahingoittamiseen tai vahingontekoon soveltuvat välineet ja aineet
- alkoholijuomat
- tunnistamattomat epäilyttävät aineet
- huumaavat lääkkeet
- dopingaineet[4]

Turvatarkastussuunnitelman kohdassa 6 todetaan lääkkeistä seuraavaa:

> ”Turvatarkastuksessa tavatut, huumaaviksi luokiteltavat reseptilääkkeet, joille ei ole esittää reseptiä, takavarikoidaan. Hyvin pienet määrät

[3] Helsingin käräjäoikeudessa on turvatarkastusten yhteydessä otettu säilöön lääkeaineita 306 kertaa vuonna 2021 ja 469 kertaa vuonna 2022. Huumausaineita tai niiden käyttövälineitä on havaittu turvatarkastuksessa 143 kertaa vuonna 2021 ja 166 kertaa vuonna 2022 (tiedot saatu vireillä olevassa asiassa EOAK/6357/2022) .

[4] Todettakoon, että dopingaineiden kirjo on erittäin laaja eikä niiden hallussapito ilman levittämistarkoitusta ole kiellettyä.

> huumaaviksi luokiteltavia aineita (esim. 1–2 käyttöannosta huumaaviksi luokiteltuja reseptilääkkeitä) voidaan takavarikoida myöhemmin poliisille luovutettavaksi, kuitenkin huomioiden, että erittäin voimakkaista PKV-lääkkeistä tulee ilmoittaa poliisille jo pienemmätkin määrät. Suuremmista määristä ja erityisen voimakkaista huumaavaksi luokiteltavista lääkkeistä ja lääkeaineista ollaan yhteydessä Helsingin poliisiin, ja sovitaan henkilön kiinniottamisesta istunnon päätyttyä.
>
> Turvatarkastuksessa tavatut huumaavaksi luokiteltavat reseptilääkkeet, joille asiakkaalta löytyy resepti, tai jotka voidaan muutoin osoittaa kuuluvan tarkastuksen kohteelle (esimerkiksi alkuperäispakkaus, josta käy ilmi kenelle lääkeaine on apteekista luovutettu), otetaan asioinnin ajaksi säilöön. Säilöön otetuista aineista ja esineistä tehdään asiakkaalle kuitti, jota vastaan asiakas voi oikeustalolta poistuessaan noutaa tavaransa vartijoilta.
>
> Pienet määrät (reseptin mukainen 1 kerta-annos) voidaan jättää asiakkaan haltuun. Suuremmat määrät otetaan säilöön ja asiakas voi tarvittaessa käydä kuittia vastaan noutamassa valvomosta lisäannoksen.
>
> Takavarikointi ei koske reseptivapaita itsehoitovalmisteita.”

Oikeusasiamiehen kansliassa on vireillä Helsingin käräjäoikeuden turvatarkastuksessa noudatettavia lääkkeitä koskevia linjauksia arvosteleva kantelu EOAK/6357/2022, johon annettavassa ratkaisussani tulen ottamaan kantaa myös mahdollisiin tarpeisiin tarkistaa sääntelyä sen osalta, mitä turvatarkastuslaissa tarkoitetaan aineella, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle.

Edellä esitetyt turvatarkastuslain soveltamisen käytännön ulottuvuudet on joka tapauksessa syytä ottaa huomioon, koska turvatarkastuksessa ei välttämättä ole kysymys vain teknisen laitteen vaivattomasta läpikulkemisesta vaan myös yksilön kannalta rankemmista toimenpiteistä, joita hallituksen esityksessä ei ole käsitelty. Esimerkiksi edellä kuvattu lääkkeiden ”takavarikointi” ei ainakaan velkaneuvonnan tai edunvalvonnan asiakkaan kohdalla vaikuta oikeasuhtaiselta toimenpiteeltä.

Turvatarkastuslaki 4 § (Turvatarkastajat)

Ehdotettu 2 momentti sisältäisi tarkennuksen muun kuin poliisin tai tuomioistuimen palveluksessa olevan turvatarkastajan kelpoisuusvaatimuksiin sekä myös maininnan heiltä vaadittavasta koulutuksesta. Nähdäkseni turvatarkastajien koulutuksen sisällöstä ei kuitenkaan ole olemassa säännöksiä eikä hallituksen esityksessäkään avata tarkemmin tällaiselle koulutukselle asetettavia vaatimuksia.

Turvatarkastajien koulutuksen sisällön määrittely saattaisi olla tarpeen senkin vuoksi, että perustuslain 124 §:ää koskevissa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa on säännönmukaisesti kiinnitetty huomiota julkista hallintotehtävää hoitavan koulutukseen ja kelpoisuuteen. Kun kysymys on tehtävästä, johon liittyy julkisen vallan käyttöä ja myös

mahdollisuus voimakeinojen käyttöön, voidaan oikeusturvan katsoa edellyttävän takeita henkilöstön ammattitaidon ja koulutuksen riittävyydelle.

Ehdotettu 2 momentti sisältäisi myös määräyksen turvatarkastajakortin antamisesta ja esillä pitämisestä sekä turvatarkastajan pukeutumisesta. Ehdotukset vaikuttavat perustelluilta.

Vaikka turvatarkastajina tuomioistuimissa toimivat usein yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitetut vartijat, esimerkiksi Helsingin hovioikeudessa myös tuomioistuimen omat vahtimestarit suorittavat näitä tehtäviä. Pienemmissä käräjäoikeuksissa myös haastemiehet ovat ajoittain osallistuneet näihin tehtäviin. Ongelmana pienissä käräjäoikeuksissa on kuitenkin ollut se, ettei niissä ole turvatarkastuslaitteita eikä välttämättä varoja vuokrata tällaisia laitteita (ja vartijoita) yksityisiltä palveluntarjoajilta silloinkaan, kun käsiteltävänä on rikosasia, joka edellyttäisi erityisiä turvallisuustoimia.

Turvatarkastuslaki 6 § (Henkilön poistaminen tuomioistuimesta)

Ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaan myös tuomioistuimen palveluksessa oleva turvatarkastajaksi määrätty muu henkilö kuin virkamies saisi käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta. Toimenpiteiden kohteena olevan henkilön oikeusturvan kannalta onkin asianmukaista, että tuomioistuimen palveluksessa olevan henkilöstön ja turvallisuusyritysten palveluksessa olevien turvatarkastajien toimivaltuudet ovat palvelusuhteen muodosta riippumatta saman sisältöisiä. Tosin tuomioistumissa turvatarkastajina työskentelevien vartiointiliikkeiden vartijoiden toimivaltuudet määräytyvät myös yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisesti (83 § 2 mom.) ja ovat siten laajemmat kuin ”pelkillä” turvatarkastajilla.

Esityksessä annettaisiin myös tuomioistuimen palveluksessa olevalle työsuhteiselle henkilölle ja ostopalveluna hankitulle turvatarkastajalle oikeus tehtäväänsä suorittaessaan tarvittaessa käyttää sellaisia henkilön poistamiseksi tuomioistuimesta tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet.

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty sitä, että voimakeinojen käytön vastavoimana saattaa ilmetä turvatarkastajaan kohdistuvaa väkivaltaista vastustamista.

Rikoslain 16 luvussa säädetään rikoksista viranomaisia vastaan. Mainitun luvun 1 §:ssä säädetään virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, 2 §:ssä virkamiehen vastustamisesta ja 3 §:ssä haitanteosta virkamiehelle. Kyseisen luvun 20 §:n mukaan sovellettaessa rikoslain 16 luvun 1—3 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan muun muassa julkista valtaa käyttävä henkilö. Tällainen julkista valtaa käyttävä henkilö voi olla myös tuomioistuimen tai yksityisen palveluntuottajan työntekijä. Siten, jos työntekijän tehtävässä on kyse julkisen vallan käytöstä ja häneen

kohdistetaan sen perusteella esimerkiksi väkivaltaa, tilanne voi tulla arvioitavaksi virkamiehen väkivaltaisena vastustamisena.

On selvää, että turvatarkastaja käyttää tehtävässään julkista valtaa, vaikka hän ei olisikaan rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu virkamies.

Turvatarkastuslaki 7 § (Virkavastuu)

Ehdotetussa uudessa 7 §:ssä säädettäisiin turvatarkastajan virkavastuusta ja vahingonkorvausvelvollisuudesta. Ehdotetussa 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun turvatarkastajaan sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

Rikosoikeudellinen virkavastuu määräytyy rikoslain 40 luvun säännösten mukaisesti. Kyseisessä luvussa on rangaistussäännökset muun muassa lahjuksen ottamisesta, virkasalaisuuden rikkomisesta, virka-aseman väärinkäyttämisestä ja virkavelvollisuuden rikkomisesta. Yleisiä virkarikoksia koskevia rangaistussäännöksiä (1—3, 5, 7, 8, 9 ja 10 §) sovelletaan virkamieheen sekä rikoslain 40 luvun 12 §:n 1 momentin perusteella julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön. Se, keitä on pidettävä laissa tarkoitettuina virkamiehinä, julkista valtaa käyttävinä henkilöinä ja julkisyhteisön työntekijöinä, määritellään rikoslain 40 luvun 11 §:ssä.

Koska turvatarkastaja käyttää tehtävässään julkista valtaa palvelussuhteen muodosta riippumatta, häneen sovelletaan ehdotetusta säännöksestä riippumatta nähdäkseni jo nyt rikoslain 40 luvun säännöksiä. Selvyyden vuoksi ehdotettu 7 § olisi syytä ulottaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tuomioistuimen palveluksessa olevaan tehtävään koulutettuun henkilöön, joka ei välttämättä olisi virkamies.

Julkisyhteisön korvausvastuuta koskeva keskeinen säännös on vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n 1 momentissa. Sen mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Saman lainkohdan perusteella korvausvelvollisuus julkista valtaa käytettäessä aiheutetusta vahingosta on myös muulla yhteisöllä, joka lain, asetuksen tai lakiin sisältyvän valtuutuksen perusteella hoitaa julkista tehtävää. Kun kysymys on tuomioistuimen päätöksellä yksityiselle yritykselle annetusta toimeksiannosta hoitaa oikeustalon turvatarkastuksia, vaikuttaisi perustellulta katsoa, että virheen tai laiminlyönnin aiheuttamasta vahingosta vastaisivat sekä valtio julkisyhteisönä että toimeksiannon vastaanottanut yritys muuna yhteisönä. Eri asia on, että tuomioistuimen ja yrityksen välisen sopimuksen osalta myös mahdolliseen sopimusrikkomukseen liittyvä korvausvastuu saattaisi tulla kysymykseen.

Nähdäkseni lain esitöissä olisi syytä käsitellä turvatarkastuksiin liittyviä virka- ja vahingonkorvausvastuun ulottuvuuksia hiukan yksityiskohtaisemmin kuin hallituksen esityksessä on tehty.

Oikeusasiamies
Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos
Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.